

עושה מקום ארבעה וממלא - He makes a place of four and fills up

Overview

The Gemara cited the view of רב חסדא and רב הונא regarding a ship that if one wishes to draw water from the river into the ship he is required to first make a place of four טפחים by four טפחים and then he is permitted to fill up from the river and bring it onto the ship. There is a dispute between רש"י and תוספות how to explain עושה מקום ארבעה וממלא.

פירש בקונטרס¹ עושה מחיצות קטנות² -

רש"י explained that עושה מקום ארבעה means that he makes small partitions (less than דע"ד טפחים as long as they enclose a space of טפחים in height) as long as they

disagree:

ואין נראה לרבינו תם ולרבינו יצחק דהא תנן בפרק כיצד משתתפים (עירובין דף פז,ב) -

And the ר"ת and the ר"י disagree for we learnt a משנה in משנה - פרק כיצד משתתפים - גזוטרסא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין ממנה מים בשבת³ -

A balcony which is above the water one may not fill up water from this balcony on שבת -

אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוה י' כול⁴ -

Unless they made a מחיצה which is ten טפחים high, etc. How can רש"י state that the מחיצות may be less than טפחים?!?

Tosfos offers his interpretation:

אלא עושה מקום⁵ היינו שיהיה הזיז רחב ארבע טפחים -

Rather 'עושה מקום' means that the extension (זיז) should be four טפחים by four טפחים wide -

כדי שלא יהיו המחיצות עשויות לפחות מארבע⁶ -

¹ בד"ה מקום.

² He makes a hollow square דע"ד with small sides and places it on the side of the boat and draws water through the hollow box.

³ The גזוטרסא is a רה"י and the מים is a כרמלית. One may not carry (מדרבנן) from a כרמלית to a רה"י.

⁴ The house is adjacent to a well or water source and the balcony extends over the well. One may make a hole דע"ד in the balcony and erect partitions (either above this hole or) below the hole and lower a pail down into the well through this opening. This is called a מחיצה תלויה it is hanging above (but not reaching) the surface of the בור. We consider it as if it is a רה"י all the ways down into the water.

⁵ The הגהות הב"ח amends this to read, מקום ארבעה היינו (instead of היינו).

⁶ According to תוספות the case here is the same as in עירובין that we need מחיצות עשרה and they said מקום ארבעה that a דע"ד is not sufficient, but rather we require that the מחיצות encompass an area which is דע"ד כ"ש.

In order that the partitions should not be made for a space which is less than – דע"ד

responds to an anticipated difficulty:

ולמאן דשרי הכא בזיו כל שהוא לא תקשי⁷ דמוקי התם כשאין המים עמוקים י"ז⁸ –
And according to who permits here to draw the water even with a ש"ש, there is no difficulty from the גמרא in עירובין, for he will establish that משנה there
in a case where the water (from which he is drawing) is not deep ten טפחים, however
by the ספינה the water is ten טפחים deep –

offers an alternate solution:

אי נמי התם גזרינן שמא יעלה הים שירטון כדגזרינן בפרק קמא דעירובין (דף ח,א) –
Or one may also say; there by the גזוזטרא even if it is ten טפחים deep we still require
proper מחיצות, for we make an injunction out of concern that a sandbank will arise
from the sea and diminish the depth to less than ten טפחים as we are גוזר in the first
of עירובין פרק – מסכת

אבל ספינה לעולם אין מהלכת בפחות מ' ולא שייד⁹ למגזר:
However a ship never travels in water that is less than טפחים י', so it is not
appropriate to make such an injunction.

Summary

means that there are 'מחיצות' enclosing a 'ד' מקום דע"ד. One can differentiate whether the water is 'עמוק' (where no proper מחיצה is required) or whether it is not 'עמוק' (and a proper מחיצה is required).

Thinking it over

1. How will רב חסדא and רב הונא establish the משנה in עירובין and ספינה here; are they both 'עמוק', both not 'עמוק', or one is and one is not?

2. What is the question on רש"י, we can give the same answer as for רב הונא?!

⁷ How can רב הונא rule that a ש"ש is sufficient when the משנה in עירובין requires a full מחיצה of טפחים י' (which must encompass a ד' מקום דע"ד)?!

⁸ When the water is not ten טפחים deep it is considered a כרמלית, and as mentioned (footnote # 3) one may not carry from a כרמלית to a רה"י therefore we require proper מחיצות. However here the water is at least י' טפחים so the water which is י' טפחים or more above the river bed is considered a מקום פטור, from which one is permitted (לכתחלה) to carry into a רה"י, so a ש"ש is sufficient for a בעלמא.

⁹ See Tosfos in אלא ד"ה תוספות who writes, איכא למיחש להכי, אבל ספינה דמהלכת כל שעה. The ship is always traveling; it will avoid any שרטון.